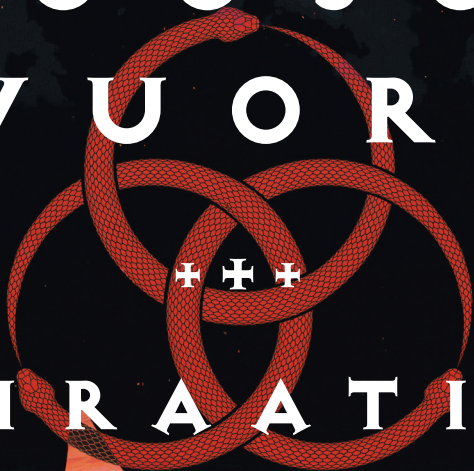

J U H A
R U U S U -
V U O R I
P I R A A T I N
P E R I N T Ö

WSOY

PIRAATIN PERINTÖ

J U H A
R U U S U -
V U O R I

P I R A A T I N
P E R I N T Ö

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© JUHA RUUSUVUORI 2022
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
ISBN 978-951-0-49347-2
PAINETTU EU:SSA

LAIVAN HYLKY kohosi lahden pohjasta kuin jättimäisen eläimen luuranko. Veden hiljalleen alentuessa erottuivat ensin mustuneet kylkikaaret, sitten poikittain niiden päälle kaatunut masto, murtuneet kansilankut ja leveä peräsin, joka edelleen retkotti kiinni hyllyssä.

Kukaan ei ollut arvannut, mitä pinnan alta paljastuisi kun Purunpäänlahden vedenpintaa ryhdyttiin säätämään pumppaamalla. Mutainen, vuosisatojen ajan lietettä kerännyt pohja pullauttaisi pintaan ammoiden uponneen tammisen laivan. Se on tanskalaisen merirosvojen alus, tiesivät kylän ämmät kertoa. Lahdella poltettu ja upotettu, kostoksi siitä, että juutit riehuivat rannoilla ja söivät Purunpään kruununlampaat. Näin arveli eläköitynyt opettaja, paikallisperinteen kaikkítietäjä. Taalintehtaan torilla väitettiin, että kyseessä oli saksalainen sukellusvene ensimmäisen maailmansodan ajalta.

Toki kaikki lähivesien kalastajat tiesivät, että pohjassa makasi hylky, ei sinne verkkojaan laskenut kukaan muu kuin täysi amatööri. Uponneita laivoja löytyi Kemiönsaaren vesiltä satamäärin. Hylkyä enemmän paikallisväestöä kuitenkin kiehtoi hotellin rakentaminen lahden länsirannalle, sen perustusten valutöiden takia lahden vettä oltiin tilapäisesti laskemassa.

Pumppauksen alettua televisiokamerat veneilivät lahdella myöhään yöhön. Pääkaupungista oli saapunut kaksi kuvausryhmää ikuistamaan muinaisen hylyn kohoamista mudasta. Oliko tämä alus keskiaikainen, yrittivät kysellä paikallisilta kalastajilta, mutta heistä ei saatu juuri mitään irti, koska toimittajat eivät osanneet ruotsia. Ensiyön jälkeen reportterien kiinnostus lopahti.

Aluksi museovirasto lupaili varoja aluksen tutkimuksiin, mutta rahoitusta ei kuulunut. Viimeistään marraskuussa lahden vesi nostettaisiin normaaliksi. Siihen asti tuntemattoman aluksen musta ranka, joka muistutti linja-auton mittaisen hauen ruotoa, oli kaikkien ihmeteltävissä. Sen päällä näkyi tumma lankkukasa kuin pino päreitä.

Kylän elämäntaiteilija Richard Raita, joka kulki illat pitkät rannoilla, väitti että aluksella liikkui öisin tummia hahmoja. Sieltä kuulemma kuului vanhanaikaista ruotsin tai saksan kieltä. Tätä ei kukaan uskonut.

Kristillinen lähimmäisenrakkaus on kadonnut maailmasta. Tässä korkeassa iässä minusta alkaa tuntua, että me turhaan saarnasimme parannusta, ihmisten keskinäistä rakkautta ja toisten huomioon ottamista. Että olisi kohteltava muita samoin kuin halusi itseään kohteltavan. Meidän omat vesamme kasvoivat erilaisiksi kuin me, heihin alkoi kehkeytyä tumma juonne, jossa virtasi mustaa kylmyyden ja piittaamattomuuden sappinestettä. Lopulta, kun olin kuunnellut oman lapseni tarinan, en enää tiennyt olinko koskaan tuntenut tyttärtäni. Kaiken kuultuani pakenin vaiti omaan kappeliini taloni kellariin, mietiskelin siellä viikon seuranani pelkkä Vapahtajan puukuva. Tuon viikon aikana tyttärenteni oli lähtenyt, enkä usko meidän enää kohtaavan tässä ajassa. Kristinin luonne ja kaikki ominaisuudet tuntuvat kumpuavan kaukaisuudesta, menneestä tai tulevasta. Minun esi-isissäni asui samankaltaisia asioita, enkä niistä mieluusti haastele. Manalle jo ammuin menneiden ihmisten voiman laskeutuminen tulevien polvien päälle on asia, jota en pysty ymmärtämään. Minä ja vaimoni, me annoimme hänelle kaiken rakkauden, jonka osasimme antaa. Takasimme vapauden menetellä miten hän mieli, emme pakotaneet, emme komentaneet, vaan avasimme portteja vapaille väylille vapaan sielun seilata. Ja nyt hän on poissa.

Esi-isissäni oli kolmen laadun ihmisiä. Sotureita, kauppiaita ja vallan himoajia. Minusta kasusi viisauden ystävä,

korkea kirkonmies, vaikka isäni olisi toivonut minun jatkavan hänen kauppahuoneensa kasvattamista ja mammonan ylentämistä. Hänen taattonsa olivat keihään kantajia, miehen mittelijöitä ja ankaria astalon tien taitajia. Heistä en usko mitään itse saaneeni, en ole ketään surmannut, paitsi kerran ruttovuosina lyhentääkseni kanssaihmissen pohjantonta kärsimystä.

Kauniiden anfangien maalaaminen kirjaani tuottaa minulle iloa. Olen majoittunut lopuiksi vuosikseni kiviseen talooni lahden rannalle, en jaksa enää liikkua merellä, vaikka kesällä kävinkin kerran sukuni vanhoilla mailla Hiitisissä. Sieltä lähti liikkeelle isäni, jonka kerrottiin rikatuneen rantoja rosvoamalla ja haaksia riistämällä, ja joka päätti päivänsä huomattavana talonomistajana Turun kaupungissa. Hänen esi-isänsä olivat miekalla piirtäneet tietään kohti kalleuksia niin Saksassa kuin Konstantinopolisakin. Meri oli vilkas valtatie, joka vei michiä ja naisia ja toi uusia tilalle.

Itse olen tallannut tarpeeksi kauppamiesten kujia, olen helkytellyt hopeaa ja kaihonnut kultaa, eikä palvelusaikani pyhän kirkon virassa minua myöskään köyhdyttänyt. Tilukseni kaukana Sastamalassa olen jo aikaa myynyt hyvälle pehtorilleni, talostani Turun kaupungissa olen luopunut, samoin osuudestani dominikaanien luostarin puutarhaan, kaiken muuttanut helskyviksi hopearahoiksi. Niistäkin otan viimeiselle matkalla mukaan vain yhden, maksuksi Kharonille mustalla virralla. Oloni on kevyt, en kaipaa muuta kuin pitkää mietiskelyä omassa kappelissani tai meren rannassa. Kaiken kimalluksen vaihdoin kerran yhdessä yössä viisauden etsimiseen, näätänä nuuskin sil-

loin reittini kirjojen lomitse, availin opusten messinkisiä lukkoja, ihastelin henkeäsalpaavan hienoja anfrageja, pengoin pukstaaveja kuin rotta jyviä löytääkseni oikean tiedon. Vuosikautia kuvittelin, että tieto Jumalan luonteesta löytyisi kirjojen kansien välistä. Sitten ymmärsin, että kaikki oli koottavissa yhteen teokseen, joka ei ollut paksu eikä painava. Niinpä nyt, kaikesta vastamäestä huolimatta, istun päivittäin joko rukousmatolleni tai laakealle kivipaadelle lahden rannalla ja nauran metsälle, maalle ja merelle. Alkavat pitää höperönä.

ISÄ TERVEHTI tapansa mukaan iloisesti hotelli Strandin omistajaa, joka näytti pilpottavan porkkanoita keittiössä. Hotelli oli kolmikerroksinen keltainen puutalo, entinen tehtaan majatalo, ja sen ravintolalla laaja lasiveranta. Isä tilasi itselleen teetä ja minulle limsan. Menimme verannalle, mistä avautui hopeinen välkkyvä näkymä Taalintehtaan vanhaan satamaan. Toukokuun lopulla olivat ensimmäiset valkokylkiset veneet jo ilmestyneet laituriin. Niiden joukossa kellui kaksi tervattua puuvenettä, kuin muistoina vanhoilta ajoilta.

Isä ja minä kävimme usein täällä Strandissa. Hänen mielestään näkymä satamaan toi mieleen Välimeren, ainakin kun unohti laiturien vieressä kohoavan harmaan tehdashallin. Rautalankatehdas oli lopettanut samana vuonna kun me muutimme tänne. Isä oli halunnut rauhaa ja hiljaisuutta tutkimustyötään varten, eikä minulla ollut mitään muuttoa vastaan. Kaupungissa ei pahemmin ollut kavereita, enkä niitä kaivannut täälläkään. Useimmat harrastivat erilaisia asioita kuin minä, pelasivat ampumispelejä puhelimillaan ja lähettelivät toisilleen ääliömäisiä valokuvia.

Ravintolassa ei ollut muita asiakkaita. Katselin veden sinistä välkettä, toinen puuveneistä näyttikin olevan vasta tulossa laituriin. Sitä ohjaili siniseen haa-

lariin pukeutunut pörröpäinen äijänkuvatus. Vanha Rainer oli isän paras kaveri, joka oli helppo johdatella paasaamaan kansanperinnettä. Ukko oli minun mielestäni kova valehtelemaan ja ryypyn toivossa puhui mitä sylki suuhun toi.

Harmaapäinen kalastaja kiinnitti paattinsa ja lähti verkkaisesti lontimaan rinnettä ylös hotellia kohti. Tultuaan alaterassia ympäröivälle pensasaidalle hän etsi aidasta aukon ja livahti sen läpi kuin iloinen villisika kaurahalmeeseen. Hetkisen kuluttua Rainer jo virnisteli ovella ja sanaili omistajan kanssa supikoirien harventamisesta.

Isän mielestä vanha Rainer tiesi konstit kaikkiin ongelmiin, joita täällä sisäsaariston elämässä saattoi kohdata, oltiin sitten maalla tai merellä. Minusta oli hauskaa, että isä oli viimeinkin innostunut jostakin. Joka kerta, kun Rainer avasi harvahampaisen suunsa punssilasien äärellä, isä napsautti haastattelunauhurin päälle. Isä tunsu ylpeyttä siitä, että hänellä oli paikallinen ystävä, sanoi että muualta maalle muuttaneet hyväksyttiin kyläyhteisöön yleensä vasta kahdenkymmenen vuoden jälkeen.

Kymmenen vuotta on siitä, kun äiti katosi Afrikkaan, kymmenen vuotta siitä, kun minä rupesin vaiteliaaksi. Vaikka miten pinnistän, en saa hänen kasvojaan mieleeni, näen vain vaaleiden hiusten kehystämän pään, kasvojen paikalla tyhjää, kuin kananmunan pinta. Me asuimme jossakin Turun lähellä suuressa kolhossa omakotitalossa, isä oli töissä pölyltä ja paperilta haisevassa arkistossa, minä luin

kirjoja ja katselin elokuvia kotona. Isä ei koskaan tiennyt miten paljon ehdin lukea ja katsoa filmejä. Täällä sillä ei ole väliä, kirjastotädit kyllä tietävät kaikkien asiat. En välitä. Terveystäditkin koko ajan jaanaavat puheen kehityksen pahasta viivästymisestä. Minähän kirjoitan koko ajan, paremmin kuin monet aikuiset.

En olisi konsanaan uskonut, että isä ottaisi noin suuren hankkeen harteilleen. Mutta hänen intonsa oli tarttumassa minuunkin, valaisemassa koko elämämme. Siinä talossa on jotakin hyvin erikoista, ihastuin siihen silmänräpäyksessä kun kävimme siellä ensimmäistä kertaa viime marraskuussa. Tällä saarella hänen hankettaan pidetään hieman naurettavana, koska kukaan ei ymmärrä miten suuri merkitys hiljaisuudella on kaupunkilaisille. Isä kuitenkin onnistui vakuuttamaan pankin, kunnan ja muut viranomaiset siitä, että hiljaisuuden myyminen ylellisyytenä olisi hyvä asia turismille. Mikään ei olisi parempi paikka hiljaisuuden retriitille kuin vanhan pirtukeisarin huvila Purunpäänlahden rannalla, Saaristomeren kansallispuiston maisemissa. Isä kehitteli ideaansa pitkin talvea, sain olla yleisönä ja kannustaa häntä. Parempi että hänellä olisi jotakin tekemistä, koska toimettomia ja epätietoisia aikuisia oli tylsä katsella.

Nyt isä nostatti jälleen intoaan messuamalla Rainerille ja Strandin omistajalle, joka oli ilmestynyt baaritiskin taakse. Rainer lorotteli kermaa kahviinsa, laittoi sokeripalan suuhunsa ja ryysti kahvia sen läpi, iski minulle silmää ääliömäisesti. Isä selosti:

Nykyihminen voi huonosti kaupungissa, vaikka luulee siellä haluavansa asua. Liikenteen ja muun infrastruktuurin tuottama taustamelu vaikuttaa ihmisen keskushermostoon, tästä on tehty tutkimuksia. Urbaanista ihmisestä tulee levoton, keskittymiskyvytön, ja tilannetta pahentavat sähköiset laitteet, joilla hän ympäröi itsensä kotiololoissa. Ulkona liikenteen pauhu ja voimalaitosten humina, sisällä pilinä ja plimputus erilaisista tietoverkoista. Edes yöllä unessa ihminen ei saa lepoa, tietokoneruudun sininen valo häiritsee hänen lepoaan, kadulta kantautuu autojen hurina ja humalaisten jollotus. Ei kai ole ihme, että kirkon järjestämät hiljaisuuden retriitit ja yksityisten toimijoiden joogakurssit ovat valtavan suosittuja. Kustannuksia säästämättä ovat ihmiset valmiita heittäytymään viikoksi täyteen hiljaisuuteen, irtautumaan laitteistaan ja kuuntelemaan vain metsän huminaa ja järven liplatusta, lehtien ratinaa tai pakkaslumen narinaa jalkojen alla.

Strandin omistaja rypisteli kulmiaan ja käänsi taustamusiikkia hieman pienemmälle. Asia kiinnosti ja isä jatkoi paasaamistaan:

Nykyisin etenkin pääkaupunkilaisilla on niin paljon varallisuutta, että he voivat milloin tahansa lähteä viikoksi tai kahdeksi rauhoittumaan. Meillä on täällä tarjottavana neitseellinen saaristoluonto, Purunpäänlahden ympäristössä ei ole juuri edes kesämökkejä, ei raskasta laivaliikennettä. Paikallishistoriallisten opasteiden avulla vieraat saadaan ankkuroitua tiettyyn paikkaan ja historian hetkeen, kaikki sähköiset lait-

teet kielletään. Pääkaupungista tuotettu keittiömes-tari, televisiosta tuttu, takaa loistavan muonituksen. Tarjolla on tietysti kirjoitusvälineitä, vanhanaikaisia mekaanisia kirjoituskoneita, analogisia kameroita sekä piirustusvälineitä ja öljyvärejä niille, joille pelkkä meditatiivinen oleilu ja luonnossa käyskentely ei riitä.

Tulevatkohan noin vain maksamaan pelkästä ilmasta, Strandin omistaja ihmetteli tiskinsä takaa.

Ilmastahan ne maksavat nytkin, Rainer arveli. Televisiosta tulee ohjelmaa, joka on kevyempää kuin ilma. Eikä poliitikkojen päässäkään mitään ilmaa ras-kaampaa ole.

Isä hymähti epäilyksille:

Lukuisilla kansanopistoilla on järjestetty tämän-kaltaisia kursseja, mutta tästä Hiljaisuuden Karta-nosta tulee laatuaan ensimmäinen laitos, joka toimii ainoastaan yhtä tarkoitusta varten. Hiljentyminen, rauhoittuminen, itseensä keskittyminen. Kaikkea tätä, mitä neuroottiset kaupunkilaiset niin halajavat, mutta eivät sitä aina astangajoogasta löydä.

Eivätkö ne enää halua pizaa? Strandin mies kysyi hieman murheellisena.

Isä selitti, että saaristoon tuleville kaupunkilaisille pitää antaa vain niin sanottua lähiruokaa. Kaiken pitää olla läheltä, niin peuranlihan kuin marinoidun lahnankin. Strandin omistaja alkoi haistella keittiöstä leijuvaa palaneen juuston käryä ja katosi. Isä kohdisti huomionsa Raineriin:

Sinun piti muistella tarinaa siitä merirosvoaluk-sesta.

Rainer ryysti taas kahvia sokeripalan lävitse, että osasi olla ärsyttävä ääni. Hänen sininen haalarinsa tuoksui lievästi kalanperkuulle.

Vaikea muistella, kun on sama pää kesät talvet. Mutta juutteja niiden sanotaan olleen. Tanskalaisia piraatteja.

Ukko virnisti poikamaisesti ja killitti meitä veden-sinisillä menninkäisensilmillään, jotka viiruilivat iloisesti kiharan hiuspehkon alla.

Sinä sanoit Rainer, että kuulit tarinan isoisältäsi.

Juu. Ja vaari oli kuullut sen omalta isovaariltaan, joka oli syntynyt samana vuonna kuin Napoleon kuoli. Juttuhan meni siis näin: Tanskalaiset meriros-vot olivat nousseet maihin tuolla Oxholmissa, Jung-frusundissa, siellä missä Högsåran luotsien lihavat lampaat laidunsivat. Juutit riehuivat rannoilla, joi-vat Duvholmenin krouvista kähveltämänsä olutta ja viettivät turmioelämää, mutta palasivat aina yöksi alukselleen, joka kellui ankkurissa keskellä salmea. Purunpään väki alkoi tietysti kyllästyä moiseen mesomiseen. Syksymmällä kyläläiset huomasivat, että paha myrsky oli nousemassa yöksi. Pimeän tul-tua eräs reipas renki, taisi olla Anton nimeltään, joka siis tunnettiin hyvänä uimarina, veti haahkannahkan päänsä ylitse, tervasi kroppansa ja ui hiljaa laivan luokse puukko hampaissaan. Tuo ovela renginkutale nirhasi kaksi säiettä poikki rosvolaivan ankkuritou-vista. Myrskyhän tuli sitten yöllä ja repäisi laivan kiin-nitysköyden poikki. Alus ajalehti Högsårafjärdenille ja siihen pasahti karille keskelle selkää, pohja repeytyi

ja koko piraattijoukko hukkui. Vain kippiari oli uimataitoinen, hän ui Krögaruddeniin saakka, sai siellä päähänsä paikallisen pastorin airosta ja kuukahti krouvin rantaan.

Sinä kerroit viimeksi hieman eri tavalla, Rainer.

Isä huokaisi. Minäkin olin kuullut tarinan eri versiona aiemmin. Rainer ei lannistunut:

Kuulkaa, nyt on uusi juttu. Tämän kertoi Holmbergin Börje, hän oli kuullut isosetänsä vaarilta, ettei se haahkapäinen mestariuimari ollutkaan mikään Anton, vaan tyttö. Jonkun merkkimiehen, ehkä peräti pastorin tytär Långnäsistä. Rohkea tyttö, merille mennyt, merirosvoksikin mainittu.

Tuota en ole koskaan kuullut.

Nytpä kuulit. En tiedä enempää. Tyttö oli kuulemma kaunis kuin kauris, norja ja notkea, silmät säkeniä. Rosvosi ruotseja, vihasi virolaisia, saksoja söi, karjalaisia karttoi. Isoveneellä lienee liikkunut kahden apurinsa kanssa, satamien kaijoilla kulkivat öisin, redeillä riehuivat ja haaksiin hyppäsivät. Nyt kuulkaa pitää mennä. Tarvitsetko kalaa, minulla on lootallinen siikaa paatissa.

Kiitos, minulla on vielä pakasteessa.

Vanha Rainer nousi ja läksi tapansa mukaan sen kummemmin hyvästelemättä. Seurasin ikkunasta hänen ketterää kulkuaan kohti satamaa, äijä loikkasi veneensä keulatuhdolle, meni sitten perään ja käynnisti vanhan vihreän moottorinsa, jonka putputus tuntui tulevan kaukaa historiasta. Tuntui että tuollainen mies oli aina ollut olemassa, airoilla, purjeilla

Kuinka kaukaa historiasta meidän ominaisuutemme kumpuavat? Voimmeko aistia menneiden sukupolvien läsnäolon nykypäivässä?

Piraatin perintö

on salaperäinen ja maagisen realismin sävyjä saava
kertomus korkea-arvoisen kirkonmiehen
tyttärestä, josta sukeutuu Itämeren merirosvokuningatar
1300-luvulla. Kuusisataa vuotta myöhemmin hylky
kohooa pintaan Purunpään lahdella Kemiönsaarella.

Outona pidetty poika alkaa aistia asioita,
joiden pitäisi kuulua menneisyyden kätköihin.

JUHA RUUSUVUORI yhdistää taidokkaasti merirosvo-
tarinan nykyajan elämään lounaissaaristossa.

JUHA RUUSUVUORI (s. 1957)

on tuottelias ja arvostettu kirjailija, joka osaa sijoittaa
tarinansa yhtä lailla kaukaiseen historiaan kuin nykypäivään.
Hän on ollut kaksi kertaa Finlandia-ehdokkaana ja saanut
muun muassa Svenska Kulturfondenin kulttuuripalkinnon.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-49347-2